

ПАВКО ЯНА АНАТОЛІВНА,

магістр міжнародного права, аспірантка Інституту
міжнародних відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
Україна, м. Київ

УДК 341.23

Договірний механізм міжнародно-правового регулювання співробітництва держав в арктичному регіоні

Проаналізовано зміст універсальних і регіональних міжнародних договорів, які регулюють діяльність держав в арктичному регіоні, на основі сучасних праць вітчизняних і зарубіжних юристів-міжнародників та юридичних документів. У цілому вони становлять договірний механізм міжнародно-правового регулювання співробітництва держав в Арктиці. Запропоновано авторську класифікацію регіональних міжнародних «арктичних договорів» у рамках двостороннього співробітництва та визначення поняття «договірний механізм міжнародно-правового регулювання співробітництва держав в арктичному регіоні». Досліджено, зокрема, систему міжнародних договорів, які регулюють відносини в арктичному регіоні, як важливу складову «арктичного права».

Ключові слова: Арктика, міжнародний договір, міжнародне співробітництво, міжнародно-правове регулювання, арктичне право.

Постановка проблеми. Міжнародно-правове регулювання діяльності арктичних держав у регіоні здійснюється за рахунок сукупності міжнародних договорів, які заклали правовий фундамент для їх подальшого співробітництва. Зазначимо, що в сукупності вони становлять один із механізмів міжна-

родно-правового регулювання співробітництва держав в Арктиці, зокрема договірний. Міжнародне співробітництво арктичних держав здійснюється на підставі міжнародних договорів універсального або регіонального характеру, багатосторонніх або двосторонніх у різних сферах кооперації, які вимага-

ють детального аналізу положень, що застосовуються до арктичного регіону.

Аналіз новітніх досліджень і публікацій. Серед наукових публікацій юристів-міжнародників, у яких безпосередньо або частково здійснено аналіз міжнародної договірної бази арктичних держав, на наш погляд, слід указати на праці таких українських і російських авторитетних дослідників, як Л. Тимченко, І. Жудро, В. Лахтін, а також американського вченого-юриста К. Джойнера.

Мета статті полягає у визначенні договірної механізми міжнародно-правового регулювання співробітництва держав в Арктиці на основі аналізу міжнародних договорів універсального або регіонального характеру, положення яких застосовуються до арктичного регіону.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що міжнародні документи, включаючи міжнародні договори, на регіональному або універсальному рівні визначають правовий статус Арктики, який склався історично, та сучасний правовий режим діяльності полярних держав у даному регіоні. Зокрема, І. Жудро неодноразово зазначає, що в західній юридичній науці з'явився такий новий інститут міжнародного права, як «арктичне право», який безпосередньо має комплексний і міжгалузевий характер, враховуючи той факт, що Арктика стала предметом системних міждисциплінарних досліджень. Загалом, на його думку, «арктичне право» включає міжнародні договори арктичних держав, міжнародно-правові документи, які не є міжнародними договорами, але мають

важливе значення для регіону, а також національне законодавство полярних держав [1, с. 111–112; 2, с. 12]. На наше переконання, «арктичне право» поєднує норми міжнародного права (особливо норми міжнародного морського права), включаючи норми міжнародного звичаєвого права, що знайшли своє відображення в більшості міжнародних регіональних арктичних угод і міжнародних універсальних договорів, положення яких застосовуються до арктичного регіону та покладено в основу правового режиму Північного Льодовитого океану, а також норми національного законодавства.

Заслугує на увагу наукове дослідження американського юриста-міжнародника Е. Кануеля, який вважає, що арктичне право тримається на чотирьох основних «стовпах». До таких «стовпів» належать: міжнародне тверде право, «м'яке право», внутрішнє право та транскордонне приватне право. Міжнародне тверде право включає міжнародні універсальні договори, які не мають прямого відношення до Арктики, але регулюють певні аспекти відносин у цьому регіоні (Конвенція ООН з морського права 1982 р., Договір про заборону випробувань ядерної зброї в трьох середовищах 1963 р. та ін.), та регіональні арктичні угоди. Під «м'яким правом» він розуміє декларації, які не мають юридично обов'язкової сили, прийняті в рамках Арктичної Ради, що мають важливе значення для арктичного регіону. Крім того, Е. Кануель трактує «м'яке право» як процес інституціоналізації міжнародних норм. Щодо внутрішнього арктичного права фахівець із міжна-

родного права намагається зрозуміти, яким чином регулюються арктичні питання на національному рівні, особливо в США, враховуючи специфіку функціонування правових систем арктичних держав. Окрему роль він відводить комерційним угодам в арктичному регіоні та їх ефективності. Зокрема, вчений пропонує здійснювати порівняльне дослідження компонентів арктичного права за допомогою такої методології, як об'єктивний плюралізм [3, р. 738–743, 745–757].

Дослідники Інституту законодавства і порівняльного правознавства при РФ висувують концепцію арктичного права як полісистемного національно-міжнародного правового утворення, яке має свої особливості [4, с. 7]. На нашу думку, «арктичне право» поєднує норми міжнародного права (особливо норми міжнародного морського права), включаючи норми міжнародного звичаєвого права, що знайшли своє відображення в більшості універсальних та регіональних міжнародних договорів, положення яких застосовуються до арктичного регіону та покладено в основу міжнародно-правового режиму Північного Льодовитого океану, норми національного законодавства арктичних держав, а також норми «м'якого права», які хоча й не мають юридично обов'язкової сили, але впливають на розвиток арктичних відносин.

Аналіз міжнародних договорів, які становлять конвенційний механізм міжнародно-правового регулювання діяльності арктичних держав у даному регіоні, можна здійснювати, беручи до уваги їх класифікацію залежно від

таких класичних критеріїв: за колом учасників (двосторонні, багатосторонні), за просторовою сферою дії (універсальні, регіональні) та за об'єктом регулювання (політичні, економічні, зі спеціальних питань та ін.). На нашу думку, міжнародні договори універсального або регіонального характеру є основним структурним елементом арктичного права. До міжнародних багатосторонніх договорів універсального характеру, положення яких поширюються на арктичний регіон, належать Конвенція ООН з морського права 1982 р., Договір про заборону випробувань ядерної зброї в трьох середовищах 1963 р., Чиказька конвенція про цивільну авіацію 1944 р. та ін. [5]. У даному випадку доречно проаналізувати основні положення Конвенції ООН з морського права 1982 р., яка є основним документом у галузі сучасного міжнародного морського права, що регулює питання делімітації морських просторів у цілому, включаючи морські арктичні простори, та визначає права та обов'язки держав-учасниць залежно від їх правового режиму [6, с. 199]. Такі арктичні держави, як Норвегія, Данія, РФ, Канада, і приарктичні – Ісландія, Фінляндія та Швеція, є учасниками даної конвенції, крім США, які досі її не ратифікували, але є учасниками чотирьох Женевських конвенцій 1958 р.: Конвенції про територіальне море та прилеглу зону; Конвенції про відкрите море; Конвенції про континентальний шельф; Конвенції про рибальство та охорону живих ресурсів відкритого моря. Зауважимо, що зазначені чотири конвенції започаткували процес кодифікації міжна-

родного морського права. Конвенція про територіальне море та прилеглу зону 1958 р. закріпила суверенітет прибережної держави над її територіальним морем і повітряним простором над ним, право мирного проходу через територіальне море, поняття прилеглої зони. Зокрема, Конвенція про континентальний шельф присвячена регулюванню питання делімітації континентального шельфу. Загалом, Конвенція про відкрите море дає своєрідне визначення поняття відкритого моря і закріплює принцип відкритого моря, який включає чотири свободи: судноплавства, рибальства, прокладення підводних кабелів і трубопроводів, польотів над відкритим морем. Конвенція про рибальство та охорону живих ресурсів відкритого моря присвячена врегулюванню питань рибальства у відкритому морі між прибережними державами, а також охороні морських живих ресурсів.

Зокрема, США вважають, що ратифікація Конвенції ООН з морського права 1982 р. суперечить важливим американським національним інтересам. Крім того, пріоритетом для них є дотримання норм національного законодавства, а не міжнародного права. Зауважимо, що в Конвенції 1982 р. відсутні конкретні положення, які б стосувалися Арктики. Серед статей, які мали хоча б якийсь натяк на арктичні простори, можна вказати ст. 234 під назвою «Покриті кригою райони», що встановлює право прибережних держав приймати та забезпечувати дотримання недискримінаційних законів і правил з попередження, скорочення і збереження під контролем забруд-

нення морського середовища із суден у вкритих кригою районах у межах виключної економічної зони, де особливо суворі кліматичні умови та є крига, яка покриває такі райони протягом більшої частини року, створює перешкоду або підвищену небезпеку для судноплавства, а забруднення морського середовища могло б завдати шкоди екологічному балансу або незворотно порушити його [7]. Оскільки гострою проблемою в регіоні є розмежування арктичного шельфу між державами, то важливе значення має ч. VI Конвенції 1982 р., яка закріплює принципи делімітації континентального шельфу та запроваджує механізм його розширення за межами 200 морських миль шляхом звернення до Комісії ООН з кордонів континентального шельфу. Додаток II до Конвенції 1982 р. присвячений порядку діяльності Комісії з кордонів континентального шельфу. Зокрема, ч. XII вищезазначеної Конвенції присвячена охороні та збереженню морського середовища. Крім того, ч. XIII визначає принципи проведення морських наукових досліджень, яких, безумовно, слід дотримуватися і в арктичних морських просторах. Також Конвенція ООН з морського права 1982 р. визначає особливий порядок врегулювання спорів у сфері міжнародного морського права, зокрема тих, що пов'язані із суперечливим тлумаченням або застосуванням державами положень цієї Конвенції. Частина XV містить загальні положення щодо врегулювання спорів, закріплюючи обов'язок держав вирішувати спори мирними засобами та вільний вибір цих засобів, спираючись на положення

ст. 33 Статуту ООН. Зауважимо, що ст. 287 містить перелік засобів мирного врегулювання міжнародних спорів, які держава може обрати, зробивши заяву при підписанні, ратифікації або приєднанні до Конвенції ООН з морського права 1982 р. До таких засобів мирного врегулювання належать:

- Міжнародний трибунал з морського права, створений на підставі Додатка VI;
- Міжнародний Суд;
- арбітраж, створений відповідно до Додатка VII;
- спеціальний арбітраж, створений відповідно до Додатка VIII для відповідних категорій спорів [7].

Загалом, як неодноразово було зазначено у фаховій літературі з міжнародного права, механізми, створені на основі Конвенції з морського права 1982 р., не спрацьовують в арктичному регіоні не тільки через їх застосування до арктичних морських просторів, ураховуючи кліматичні особливості, а й через те, що США не є учасником Конвенції 1982 р. З цього випливає, що США не виконують конвенційних зобов'язань, зокрема щодо обмеження свого континентального шельфу [8, с. 5]. За відсутності ж виконання всіма арктичними державами конвенційного зобов'язання щодо його обмеження не може йти мова про справедливий розподіл континентального шельфу між державами.

На сьогодні виникають суперечності при реалізації норм національного морського природоохоронного законодавства арктичних держав та Конвенції ООН з морського права. Застосовуючи положення вищезазначеної Конвен-

ції до арктичного регіону, не можна стверджувати про те, що вона є єдиним правовим регулятором відносин в Арктиці [9, с. 88–101]. Практика реалізації національного законодавства арктичних держав не повинна стати їх обов'язком дотримуватися виключно міжнародно-правових норм Конвенції ООН з морського права 1982 р.

5 серпня 1963 р. був підписаний Договір про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, у космічному просторі та під водою між США, Великобританією та СРСР, учасниками якого є більшість держав світу, включаючи арктичні держави, з метою всезагального та повного роззброєння під жорстким міжнародним контролем у відповідності до цілей ООН. Згідно з вищезазначеним Договором держави-учасниці зобов'язалися заборонити, попереджати та не здійснювати будь-яких вибухів ядерної зброї або інших ядерних вибухів у місцях, які перебувають під їх юрисдикцією або контролем: в атмосфері; за її межами, включаючи космічний простір; під водою, включаючи територіальні води і відкрите море; у будь-якому іншому середовищі, якщо вибух викликає випадіння радіоактивних опадів за межами територіальних кордонів держави, під юрисдикцією або контролем якої здійснюється такий вибух (ст. 1) [10]. Хоча даний договір не містить конкретних положень щодо Арктики, варто підкреслити, що роззброєння та невикористання ядерної зброї є одним із факторів, який сприяє встановленню міжнародного миру та безпеки.

Необхідно зазначити, що положення Чиказької конвенції про цивільну

авіацію, яка була прийнята 7 грудня 1944 р., також поширюються на арктичний регіон. Загалом, Чиказька конвенція 1944 р. регулює здійснення міжнародних повітряних сполучень, включаючи повітряні сполучення між полярними державами. Ця Конвенція застосовується тільки до цивільних повітряних суден і не застосовується до державних повітряних суден (ст. 3). Крім того, ст. 1 Чиказької конвенції закріпила повний і винятковий суверенітет держави над повітряним простором над своєю територією, що є одним із принципів міжнародного повітряного права. Згідно з вищезазначеною Конвенцією була заснована Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), яка є спеціалізованою установою ООН. Відповідно до ст. 44 Конвенції цілями і завданнями ІКАО є розроблення принципів і методів міжнародної аеронавігації та сприяння плануванню й розвитку міжнародного повітряного транспорту для того, щоб: забезпечувати безпечний і упорядкований розвиток міжнародної цивільної авіації у всьому світі; заохочувати мистецтво конструювання та експлуатації повітряних суден у мирних цілях; заохочувати розвиток повітряних трас, аеропортів та аеронавігаційних засобів для міжнародної цивільної авіації; задовольняти потреби народів світу в безпечному, регулярному, ефективному та економічному повітряному транспорті; запобігати економічним втратам, викликаним нерозумною конкуренцією; забезпечувати повну повагу прав договірних держав і справедливі для кожної договірної держави можливості використовувати авіапідприємства,

зайняті в міжнародному повітряному сполученні; уникати дискримінації стосовно договірних держав; сприяти безпеці польотів у міжнародній аеронавігації; надавати спільне сприяння розвитку міжнародної цивільної аеронавтики в усіх її аспектах [11].

Також потрібно вказати на низку міжнародних екологічних договорів універсального характеру, положення яких застосовуються до арктичного регіону, крім вищезазначених. Такі міжнародні договори регулюють питання щодо охорони флори та фауни (Конвенція про біорізноманіття 1992 р.); боротьби із транскордонним забрудненням повітря шкідливими речовинами (Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані 1979 р. з протоколами (наприклад, Протокол про стійкі органічні забруднювачі 1998 р.), Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі 2001 р.); попередження та ліквідації забруднення морського середовища нафтою та іншими відходами (Конвенція про запобігання забрудненню моря скидами відходів та іншими матеріалами 1972 р. та ін.); охорони озонового шару (Віденська конвенція про охорону озонового шару 1985 р. з Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар 1987 р.); зміни клімату (Рамкова конвенція про зміну клімату 1992 р.).

Підкреслимо, що арктичні держави активно розвивають регіональне співробітництво з важливих питань, які становлять спільний для них інтерес в арктичному регіоні. Необхідно зазначити, що до міжнародних багатосторонніх договорів регіонального

характеру слід віднести Угоду про збереження білих ведмедів (1973), Угоду між урядами держав – членів Ради Баренцова/Євроарктичного регіону про співробітництво у сфері попередження, готовності та реагування на надзвичайні ситуації (2008), Угоду про співробітництво в авіаційному та морському пошуці й порятунку в Арктиці (2011). Згодом держави підписали Угоду про співробітництво у сфері готовності та реагування на забруднення нафтою моря в Арктиці від 15 травня 2013 р., визнаючи значення морської арктичної екосистеми та необхідність збереження і сталого використання морського та природного середовища і його природних ресурсів, з метою зміцнення співробітництва, координації і взаємної допомоги між державами у сфері готовності та реагування на забруднення нафтою в Арктиці з метою захисту морського середовища від забруднення нафтою [12].

15 листопада 1973 р. у м. Осло США, Канада, Данія, Норвегія та СРСР уклали багатосторонню регіональну Угоду про збереження білих ведмедів, визнаючи, що білий ведмідь є важливим природним ресурсом в арктичному регіоні, який потребує додаткового захисту. Слід зазначити, що ця Угода встановлює заборону на полювання, відстріл та відлов білих ведмедів (ст. 1), окрім випадків, які передбачені в ст. 3. Згідно зі ст. 3 будь-яка із держав-учасниць може дозволяти полювання, відстріл та відлов білих ведмедів: для наукових цілей; або даною державою з метою збереження; або для попередження серйозного порушення раціонального ви-

користання інших живих ресурсів, за умови передачі даною державою шкури та інших цінних предметів, отриманих у результаті полювання, відстрілу та відлову; або місцевому населенню з використанням традиційних методів полювання і в порядку здійснення своїх традиційних прав та у відповідності до законодавства даної держави; або в тих місцях, в яких громадяни даної держави здійснювали або могли здійснювати полювання, відстріл та відлов білих ведмедів [13]. Варто зауважити, що уряди Норвегії, РФ, Фінляндії та Швеції в рамках Ради Баренцова/Євроарктичного регіону уклали Угоду про співробітництво у сфері попередження, готовності та реагування на надзвичайні ситуації в Москві 11 грудня 2008 р. Предметом цієї Угоди є співробітництво у сфері попередження, готовності та реагування на надзвичайні ситуації в Баренцовому/Євроарктичному регіоні. Крім того, слід брати до уваги прикордонне співробітництво та проведення спільних тренувань і навчань з метою підвищення ефективності й оперативності надзвичайного реагування [14]. Наступним багатостороннім міжнародним договором регіонального характеру є Угода про співробітництво в авіаційному та морському пошуці й порятунку в Арктиці, яку 12 травня 2011 р. підписали Данія, Ісландія, Канада, Норвегія, РФ, США, Фінляндія та Швеція з метою зміцнення співробітництва та координації у сфері авіаційного та морського пошуку та порятунку в Арктиці [15].

Проаналізувавши багатосторонні договори універсального та регіонального характеру, слід приділити увагу

двостороннім міжнародним договорам, які регулюють відносини між державами в Арктиці в різних сферах діяльності. Зокрема, дані міжнародні договори регіонального характеру в рамках двостороннього співробітництва між арктичними державами доречно класифікувати залежно від предмета правового регулювання:

- міжнародні договори, які регулюють основи співробітництва між державами щодо арктичного регіону (наприклад, Угода між Урядом РФ та Урядом Канади про співробітництво в Арктиці та на Півночі (1992) та ін.);

- міжнародні договори, які регулюють питання охорони навколишнього середовища в арктичному регіоні (Угода між СРСР та США про співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища (1972) та ін.);

- міжнародні договори, які регулюють питання збереження морських живих ресурсів у морях Північного Льодовитого океану (Угода між СРСР та США про взаємні відносини у сфері рибного господарства (1988) та ін.);

- міжнародні договори, які регулюють питання розмежування морських просторів в Арктиці (Договір між РФ та Норвегією про розмежування морських просторів та співробітництво в Баренцовому морі та Північному Льодовитому океані (2010) та ін.).

Висновки. На наше переконання, під договірним механізмом міжнародно-правового регулювання співробітництва держав в Арктиці слід розуміти систему міжнародних договорів: універсального або регіонального характеру, багатосторонніх або двосторонніх, які регулюють відносини між державами щодо розмежування морських просторів, раціонального використання природних ресурсів, наукового співробітництва, охорони навколишнього середовища та інших сфер в арктичному регіоні. Крім того, система універсальних та регіональних міжнародних договорів, які регулюють діяльність держав в арктичному регіоні, є важливою складовою «арктичного права».

Список використаних джерел

1. Арктический регион: Проблемы международного сотрудничества: хрестоматия: в 3 т. / [под общ. ред. И. С. Иванова]. М.: Аспект Пресс. 2013. Т. 3: Применимые правовые источники. 663 с.
2. Жудро И. С. Обычно-правовые нормы как компонент уникального, исторически сложившегося статуса Арктики. *Вестн. Сев. (Арктич.) федер. ун-та*. 2014. № 6. С. 110–118.
3. Edward T. Canuel. The Four Arctic Law Pillars: A Legal Framework. *Georgetown Journal of International Law*. 2015. Vol. 46. P. 735–764.
4. Арктическое право: концепция развития / А. И. Абрамова, В. Р. Авхадеев, Л. В. Андриченко и др.; отв. ред. Т. Я. Хабриева; Ин-т законодательства и сравнит. правоведения при правительстве Рос. Федерации. М.: Юриспруденция, 2014. 152 с.
5. Тимченко Л. Д. Росія й міжнародно-правовий режим в Арктиці. *Юстиніан*. 2009. № 12. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3322>.
6. Joyner Christopher C. The Legal Regime for the Arctic Ocean. *Journal of Transnational Law & Policy*. 2009. Vol. 18.2. P. 196–246.
7. Конвенція ООН з морського права від 10 грудня 1982 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_057

8. Предложения к дорожной карте развития международно-правовых основ сотрудничества России в Арктике: рабочая тетр. / [А. Н. Вылегжанин (рук.) и др.]; [гл. ред. И. С. Иванов]; Рос. совет по междунар. делам (РСМД). М.: Спецкнига, 2013. 56 с.
9. Гудев П. А. Перспективы формирования международного режима в Арктике. *Междунар. жизнь*. 2014. №2. С. 88–101.
10. Договір про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, у космічному просторі та під водою від 05.08.1963. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_376.
11. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію від 7 грудня 1944 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_038/page (дата звернення: 11.01.2017).
12. Соглашение о сотрудничестве в сфере готовности и реагирования на загрязнение моря нефтью в Арктике от 15 мая 2013 г. URL: <http://docs.cntd.ru/document/499065181>.
13. Угода про збереження білих ведмедів від 15 листопада 1973 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_109 (дата звернення 27.08.2015).
14. Соглашение между правительствами государств-членов Совета Баренцева / Евроарктического региона о сотрудничестве в области предупреждения, готовности и реагирования на чрезвычайные ситуации от 11 декабря 2008 г. URL: http://www.conventions.ru/view_base.php?id=1695.
15. Соглашение о сотрудничестве в авиационном и морском поиске и спасании в Арктике от 12 мая 2011 г. URL: <http://docs.cntd.ru/document/902395150>.

References

1. Arkticheskiy region: Problemyi mezhdunarodnogo sotrudnichestva [Arctic region: Problems of international cooperation]. (2013) *Ros. sovet po mezhd. delam - Russian Council on International Affairs (Ivanova I.S. Eds.). Vol. 3 Primenimyye pravovyye istochniki - Applicable legal source*, M.: Aspekt Press. [In Russian]
2. Zhudro I. S. (2014) Obyichno-pravovyye normy kak komponent unikalnogo, istoricheskii slozhivshegosya statusa Arktiki [Normally-legal norms as a component of a unique, historically developed status of the Arctic] *Vestnik Severnogo (Arkticheskogo) federalnogo universiteta. – Bulletin of the Northern (Arctic) Federal University*, 6, 110–118. [In Russian]
3. Edward T. (2015) Canuel The Four Arctic Law Pillars: A Legal Framework. *Georgetown Journal of International Law*, 46, 735-764. [In English]
4. Abramova A.I., Avhadeev V.R., Andrichenko L.V. et all. (2014) *Arkticheskoe pravo: kontseptsiya razvitiya [Arctic law: the concept of development]* Institut zakonodatelstva i sravnitel'nogo pravovedeniya pri pravitel'stve rossiyskoy Federatsii. M.: Id «Yurisprudentsiya» [In Russian]
5. Timchenko L.D. (2009) Rosiya y mizhnarodno-pravoviy rezhim v Arktitsi [Russia's international legal regime in the Arctic] *Yuridichnyi zhurnal «Yustinian»*. 12 *justinian.com.ua* Retrieved from: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3322> [In Russian]
6. Joyner, Christopher C. (2009) The Legal Regime for the Arctic Ocean. *Journal of Transnational Law & Policy*. 18.2, 196–246. [In English]
7. KonventsIya OON z morskogo prava vid 10 grudnya 1982 roku [United Nations Convention on the Law of the Sea of December 10, 1982] *zakon4.rada.gov.ua* Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_057 [In Ukrainian]
8. Vyilegzhanin A.N. et all. (2013) *Predlozheniya k dorozhnoy karte razvitiya mezhdunarodno-pravovyih osnov sotrudnichestva Rossii v Arktike: rabochaya tetr. [Proposals for a road map for the development of international legal foundations for Russian cooperation in the Arctic: a working notebook]* (Ivanov I.S. Eds.) Rossiyskiy sovet po mezhdunar. delam (RSMD). M.: Spetskniga [In Russian]
9. Gudev P.A. (2014) Perspektivy formirovaniya mezhdunarodnogo rezhima v Arktike [Prospects for the formation of an international regime in the Arctic]. *Mezhdunarodnaya zhizn. – International Affairs*, 2, 88-101. [In Russian]
10. Dogovir pro zaboronu viprobuvan yadernoyi zbroyi v atmosferi, u kosmichnomu prostori ta pid vodoyu vid 05.08.1963 [Treaty on the Prohibition of Testing of Nuclear Weapons in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water from 05.08.1963] *zakon3.rada.gov.ua* Retrieved from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_376 [In Ukrainian]

11. Konventsiya pro mizhnarodnu tsivilnu avlatslyu vId 07.12.1944 [Convention on International Civil Aviation dated December 7, 1944] *zakon5.rada.gov.ua* Retrieved from: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_038/page [In Ukrainian]
12. Soglashenie o sotrudnichestve v sfere gotovnosti i reagirovaniya na zagryaznenie morya neftyu v Arktike ot 15 maya 2013 goda [Agreement on cooperation in the field of preparedness and response to pollution of the sea by oil in the Arctic from May 15, 2013] *docs.cntd.ru* Retrieved from: <http://docs.cntd.ru/document/499065181> [In Russian]
13. Uгода pro zberezheniya bilih vedmediv vId 15.11.1973 [Agreement on the conservation of bears from November 15, 1973] *zakon2.rada.gov.ua* Retrieved from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_109 [In Ukrainian]
14. Soglashenie mezhdru pravitelstvami gosudarstv – chlenov Soveta Barentseva [Agreement between the Governments of the Member States of the Barents] *Evroarkтического региона o sotrudnichestve v oblasti preduprezhdeniya, gotovnosti i reagirovaniya na chrezvychaynyie situatsii ot 11 dekabrya 2008 goda - Euro-Arctic Council on cooperation in the field of prevention, preparedness and response to emergencies from December 11, 2008 conventions.ru* Retrieved from: http://www.conventions.ru/view_base.php?id=1695 [In Russian]
15. Soglashenie o sotrudnichestve v aviatsionnom i morskomo poiske i spasanii v Arktike ot 12 maya 2011 goda [Agreement on cooperation in aviation and maritime search and rescue in the Arctic from May 12, 2011] *docs.cntd.ru* Retrieved from: <http://docs.cntd.ru/document/902395150> [In Russian]

Павко Я. А., магистр международного права, аспирантка Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, Украина, г. Киев

Договорной механизм международно-правового регулирования сотрудничества государств в арктическом регионе

Автор на основе современных работ отечественных и зарубежных юристов-международников и юридических документов анализирует содержание универсальных и региональных международных договоров, регулирующих деятельность государств в арктическом регионе. В целом они составляют договорной механизм международно-правового регулирования сотрудничества государств в Арктике. Автор предлагает собственную классификацию региональных международных «арктических договоров» в рамках двустороннего сотрудничества и определение понятия «договорной механизм международно-правового регулирования сотрудничества государств в арктическом регионе». Исследует, в частности, систему международных договоров, регулирующих отношения в арктическом регионе, в качестве важной составляющей «арктического права».

Ключевые слова: Арктика, международный договор, международное сотрудничество, международно-правовое регулирование, арктическое право.

Pavko Y., master of international law, PhD student of the Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University, Ukraine, Kyiv

Treaty Mechanism of International Legal Regulation of Cooperation among States in the Arctic Region

In the article the author, based on contemporary works of domestic and foreign international lawyers and legal documents, analyses the content of universal and regional international treaties that govern the activities of states in the arctic region. Overall, the treaty mechanism of international legal regulation of cooperation in the Arctic includes the system of international treaties of arctic states. The author focuses on legal instruments, such as the United Nations

Convention on the Law of the Sea (1982), which cover issues affecting the Arctic. The United Nations Convention on the Law of the Sea is a complex international legal act in the sphere of international maritime law. He offers his own classification of regional international «Arctic treaties» within the framework of bilateral cooperation and the definition of «the legal mechanism of international legal regulation of cooperation in the Arctic region». He explores, in particular, the system of international treaties that govern relations in the Arctic region as an important component of «Arctic law». The «Arctic law» consists of international hard law (universal or regional international treaties), soft law (declarations of international organizations) and national law.

Key words: the Arctic, international treaty, international cooperation, international legal regulation, arctic law.